

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

לפני כבוד השופטות ש. יעקובוביץ-אב"ד, י. אילני, א. מור-אל

המעוררות

1. ל.ס.ל

2. מ.ב

ע"י ב"כ עו"ד ישראל וינברג ואח'

נגד

המשיבות

1. מיטל פנחס

2. הפניקס חברה לביטוח בע"מ

ע"י ב"כ עו"ד שלמה ברקוביץ ואח'

פסק דין

1

2

3

השופטת אורלי מור-אל

4 לפנינו ערעור על פסק דינו של בית משפט השלום בתל-אביב (כב' השופטת עידית קצבוי) בת"א

5 79162-12-20 מתאריך 18/4/2024. הערעור נסוב על שיעור הפיצויים שפסק בית-משפט קמא

6 למערערות בעקבות תאונת דרכים שבה קופדו חייה של אימן המנוחה (להלן: "המנוחה"), ומעלה, בין

7 היתר, את השאלה העקרונית הנוגעת לשיעור הפיצוי למנוח בעל משפחה וילדים שאינם תלויים בעת

8 פטירתו.

9

10

הרקע העובדתי ופסק דינו של בית משפט קמא

11 1. המנוחה, ילידת 28/10/1968, מצאה את מותה כהולכת רגל בתאונת דרכים שארעה בתאריך

12 2/8/2020, בעת שהייתה בת 51 ו- 10 חודשים. במועד פטירתה הייתה המנוחה גרושה ואם לשתי

13 בנות בגירות בנות 30 ו- 31 הן המערערות. המערערת-1, נשואה ואם לשני ילדים, והתגוררה בעבר

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

1 בחו"ל מספר שנים, המערערת-2, נשואה ואם לשניים ואינה מתגוררת עם המנוחה (המערערת 1 ו-2
2 להלן: "המערערת").
3 המשיבות 1 ו-2, הינן נהגת הרכב הפוגע וחברת הביטוח המבטחת את הרכב הפוגע, אשר עליה לשאת
4 בנזקי המערערת בהתאם להוראות חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 (המשיבות 1
5 ו-2, להלן: "המשיבות").
6
7 2. המחלוקת בערכאה הדיונית התמקדה בשיעור הפיצויים בגין הנזק שהוסב למערערת כיורשות
8 המנוחה (תביעת העזבון) כתוצאה ממותה בתאונה ואופן חישוב הפיצויים בנסיבות המקרה.
9
10 3. בית משפט קמא קבע כי "ענייננו בתביעת עזבון על ראשי הנזק הרלוונטים לה, ולא בתביעת
11 תלויים וזאת בהתאם לטענות התובעות בכתב התביעה וראשי הנזק העיקריים הנתבעים על ידם",
12 זאת בהינתן שבמועד פטירתה של המנוחה לא היו לה ילדים קטינים או בני משפחה שנסמכו כלכלית
13 על שולחנה. המערערת הינן בנות בגירות, עצמאיות, בעלות משפחות משלהן.
14 בית משפט קמא עמד על כך ש"כעולה מתצהירי התובעות ומעדויותיהן, אימן המנוחה של התובעות
15 הייתה מעורבת מאוד בחייהן של בנותיה ושל משפחותיהן. היא הרעיפה עליהן מתנות, סייעה
16 בטיפול בנכדיה ומדי פעם אף סייעה להן כלכלית, אם בהעברת כספים, ואם ברכישת מוצרים כאלה
17 ואחרים..." ואולם קבע שבכך אין כדי לבסס יחסי תלות כהגדרתם בפסיקה.
18 בית משפט קמא נדרש למחלוקת בין הצדדים כיצד יש לחשב את הפיצוי - האם לפי שיטת הידות,
19 הנסמכת על ההלכה שנפסקה בע"א 8488/08 עזבון המנוחה רננה סושרד נ' מדינת ישראל (5.6.12)
20 (להלן: "הלכת סושרד") כעמדת המערערת, או שמא יש להעמיד את הפסדי ההשתכרות של העיזבון
21 על שיעור של 30% מהכנסת המנוחה בהתאם להלכה שנקבעה בע"א 10990/05 דוד פינץ נ' הראל
22 חברה לביטוח בע"מ (11/4/2006) (להלן: "הלכת פינץ") כעמדת המשיבות. לאחר ניתוח הפסיקה
23 וטענות הצדדים, בא בית משפט קמא לידי מסקנה שיש לבכר את עמדת המשיבות, וזאת על בסיס
24 "ההנחה כי יש לפשט ככל הניתן את אופן חישוב הפיצויים, בין היתר באמצעות "הקפאת" המצב
25 הקיים.... הנחה זו עולה בקנה אחד גם עם פסיקת בית המשפט העליון בהלכת סושרד, שביכרה
26 את שיטת הידות מאחר שמועד פטירתה של המנוחה שם הייתה בעלת משפחה ואמא לקטינים,
27 דהיינו תלויים".
28 בית משפט קמא הוסיף וקבע כי "גם בחינת הנסיבות הפרטניות של פסק הדין שלפניי מובילה
29 לתוצאה המתקבלת בחישוב על פי הלכת פינץ, ולא על פי שיטת הידות", זאת בהינתן שהמנוחה
30 עבדה בעבודות ניקיון אצל מספר משתנה של מעסיקים, הכנסתה לא הייתה יציבה ואף שבנותיה
31 (המערערת) הצהירו שהיא הרעיפה עליהן כספים ומתנות, עולה מתצהיריהן שהיא נהגה לבזבז כספים

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

רבים על עצמה. בית משפט קמא הוסיף שמעבר להוצאות אלה, נדרשה המנוחה לתשלום שכר דירה, והיא התגוררה עם אמה הקשישה שלא עבדה, מכאן קשה לקבל שהמנוחה חסכה חלק משמעותי מהכנסתה. מתצהיריהן של המערערות, למד בית משפט קמא, שאורח חייה של המנוחה דומה יותר דווקא למתואר בהלכת פינץ. עוד עמד בית משפט קמא על כך שבחשבון הבנק של המנוחה לא היו כספים וכי עדויות המערערות שנמצא בדירתה סכום כסף מזומן בשיעור של 50,000 ₪ לא נטענו בתצהיריהן ולא גובו באסמכתאות או ראיות נוספות. בנוסף שקל בית משפט קמא שאמה של המנוחה שהתגוררה עמה לא הובאה לעדות ומכל אלה למד "כי בנסיבות המקרה דנן, החלת הלכת פינץ, ולפיה יש לראות במנוחה כמי שחסכה כ- 30% מהכנסתה, מתאימה ומשקפת יותר את אורח חייה של המנוחה ואת התנהלותה הכלכלית".

אשר לבסיס שכרה של המנוחה, קבע בית משפט קמא, כי המערערות "הוכיחו כי אימן המנוחה הייתה אשת עבודה, אשר עבדה בשקידה ובמסירות אצל מעסיקיה השונים ופעלה להרחבת מעגל מעסיקיה. הן גם הוכיחו כי הועסקה בשכר שעתי של כ- 60-65 ₪" ומצא לנכון להעמיד את בסיס השתכרותה החודשית של המנוחה לצורך חישוב הפסדי העזבון על סך של 8,500 ₪. בהינתן האמור עד כאן, חישב בית משפט קמא, את ההפסד לשנים האבודות לעבר בשיעור של 112,200 ₪, ואת ההפסד לשנים האבודות לעתיד עד הגיע המנוחה לגיל 67 בשיעור של 297,279 ₪. בית משפט קמא קבע כי "בהתאם לאמור בהלכת פינץ' הסכום הנפסק בגין ראשי נזק אלו כולל גם את ההפרשות לפנסיה ואת הכנסותיה של המנוחה מקצבת זקנה". כאב וסבל לעזבון נפסק בסכום של 51,439 ₪, הוצאות קבורה ולוויה בשיעור של 20,000 ₪ ובסה"כ 480,918 ₪.

תמצית טיעוני הצדדים בערעור

4. לשיטת המערערות, בית משפט קמא שגה בחישוב הנזק במספר נושאים ובראשם אופן חישוב הפיצוי בגין הפסד בגין הפסד ההשתכרות בשנים האבודות. לשיטת המערערות יש לחשב את הפיצוי בהתאם לשיטת הידות והלכת סושרד, זאת בהינתן האמירות והקביעות של בית המשפט העליון באותו מקרה ובהינתן ההיגיון והמציאות העומדים מאחורי אותה הלכה, לפיהם ביתו של ההורה ממשיך להיות מוקד ובסיס לילדים שבגרו גם בהיבטים הכלכליים, בפרט כאשר לטענתן במקרה דנן הוכח שהמנוחה סייעה ותמכה בבנותיה באופן אינטנסיבי ושוטף לאורך כל השנים. בהקשר זה, מוסיפות המערערות וטוענות שבית המשפט קמא שגה בנוגע לקביעתו באשר לסכום של 50,000 ₪ במזומן שנמצא בבית, בהינתן שנושא הועלה על ב"כ המשיבות. לשיטת המערערות, התנהלות המנוחה "רחוקה כרחוק מזרח ממערב מהתנהגות רווק". בנוגע להוצאה של שכר דירה מבהירות המערערות, כי שכר הדירה היה 2,200 ₪ לחודש והסבתא, אמה של המנוחה שהתגוררה עמה, קיבלה השתתפות בשכר דירה בסכום של 1,300 ₪ והייתה לה פנסיה וקצבת זקנה.

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

באשר לבסיס השכר שנקבע על ידי בית משפט קמא, טוענות המערערות, שחישוב השכר על פי תצהירי ועדויות המעסיקים מעיד על שכר גבוה יותר, מה גם שיש להוסיף את התוספות הסוציאליות ובין היתר מתנות לחג ודמי הבראה שקיבלה המנוחה לפחות מחלק מן המעסיקים. טענה נוספת הינה, שהיה ראוי להתחשב בעליה בשכר השעתי בעבודת משק בית מאז מות המנוחה, כפי שעלה מעדות המעסיקים ומהשכר לפני החגים, מה גם שהיה מקום לשערך את השכר למועד פסק הדין.

בנוסף, טוענות המערערות ששגה בית המשפט קמא, כאשר לא קבע פיצוי בגין הפסד בקצבת זקנה בתוספת ותק, וכי שגה כאשר קבע שגיל הפרישה הוא 67 ולא 70, בהינתן שהמנוחה הייתה עצמאית, בריאה וחרוצה וצפוי שהייתה עובדת עד לגיל 70.

לבסוף, טוענות המערערות ששגה בית המשפט כאשר לא קבע כל פיצוי בראש הנזק של אבדן שירותי אם וסבתא, בהינתן שהמנוחה הייתה אם פעילה מאוד בחיי בנותיה וסייעה להן רבות, בכל התחומים לרבות בטיפול בנכדים ובשמירה עליהם.

5. המשיבות דוחות מכל וכל את הטענות ומעלות מצידן טענה שבית משפט קמא הטיב עם המנוחה בהינתן שהוכח שהמנוחה לא השתכרה יותר מאשר סכום של 5,531 ₪ וזאת גם בהתחשב בהכנסות "שחורות" שלא דווחו לרשויות המס. עוד נטען שבשים לב לכך שהמנוחה עבדה עבודה פיזית קשה, יש לקבוע שלא הייתה ממשיכה בעבודתה עד לגיל 67 ובוודאי שאין לקבוע שהייתה ממשיכה בעבודתה עד לגיל 70. עוד נטען שאין להתערב בקביעה שאין לפסוק פיצוי בגין הפסדים מקצבאות זקנה.

אשר למחלוקת בעניין אופן חישוב הפסדי העיזבון, טענת המשיבות היא, כי צדק בית משפט קמא בקביעתו שיש לבצע את החישוב בהתאם להלכת פינץ, זאת גם בהינתן שהוכח באופן חד משמעי וברור כי הכנסותיה של המנוחה היו נמוכות משמעותית מהסכומים שנטענו והוכח כי המנוחה לא חסכה כסף מהכנסותיה והוציאה על עצמה סכומים ניכרים שעלו על 70% מהכנסותיה, כך שבפועל, לא היו נותרים 30% מההכנסות לעזבונה – על כל המשתמע. לשיטת המשיבות "להווי ידוע כי בהתאם לפסיקת בית המשפט העליון אין להידרש לעניין זה, אלא "לחתוך" את הפיצוי בהתאם לנתונים "היבשים" של המנוחה" (סעיף 24 להודעת הערעור).

דין והכרעה

6. הלכה היא כי "אין בית משפט של ערעור מתערב בממצאים עובדתיים ואף אינו מעמיד עצמו במקום הערכאה הראשונה בבחינת המסכת העובדתית שנפרשה לפניו, אלא אם כן בולטת על פני הפסק טעות משפטית שורשית או שהדברים מופרכים על פניהם ובלתי סבירים" (ע"א 6798/16 לייבוביץ נ' יורש (26.9.2017) פסקה 17 וההפניות שם). דברים אלו ישימים גם בענייננו

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

1 ומשכך, כפי שיפורט להלן, אין מקום להתערב, במירב הממצאים עובדתיים שקבע בית משפט קמא.
2 ברם, שעה שמסתמן שנפלו טעויות משפטיות באופן קביעת הפיצוי וחישובו, תפקידה של ערכאת
3 הערעור להעמיד דברים על מכונם.
4 לגבי דידי', בהינתן ההלכה שיצאה תחת ידו של בית המשפט העליון בפרשת סושרד וההיגיון עליו היא
5 מושתתת שאמור להנחות את בית המשפט בפסיקתו, נפלה שגגה מלפני בית משפט קמא באופן חישוב
6 הפיצוי. ואפרט.

7

8 חישוב הפיצוי לעזבון במשפחה שאין בה תלויים

9 7. שורש המחלוקת בין הצדדים נעוץ בשיטת החישוב שיש לנקוט בה לגבי תביעת עזבון המנוחה,
10 אשר עובר לפטירתה כבר לא היו בנותיה, המערערות, סמוכות על שולחנה ותלויות בה. כמובן
11 שהמחלוקת רלוונטית למשפחות בהן למנוח/ה אין בן זוג ואין קופה משותפת (שכן במקרה כזה, החישוב
12 ממילא נעשה לפי שיטת הידות), בין שמדובר ברווק/רווקה עם ילדים ובין שמדובר בגרוש/ה או
13 אלמן/אלמנה.

14

15 8. נקודת המוצא להכרעה היא שהפיצוי שנפסק לעזבון בא לשקף את כלל השימושים של המנוח
16 בהכנסתו, בניכוי ידת הקיום שלו שנחסכה עקב מותו והוא משקף בנוסף את אובדן יכולתו של המנוח
17 להשתכר ולעשות בהכנסתו כאוות נפשו בין שהמדובר בהפקדה בחשבון חסכון, בין שמדובר במתן
18 לאחרים ובין שמדובר בכל שימוש אחר (ראו ע"א 5368/06 **הדר חברה לביטוח בע"מ נ' עזבון חוסאם**
19 (10.5.2007), פסקה 5 לפסק הדין (להלן: "**עניין חוסאם**")).

20 בית המשפט העליון הדגיש בפסיקתו כי יישום שיטת הידות בהקשר של תביעת העזבון מתבצע תוך
21 "**תוספת ידת חיסכון המבוססת על החזקה כי מקצת מסכום ההכנסה אינו מוצא לקיום עצמי**" ואולם
22 הובהר והודגש "**כי הפיצוי הניתן לעזבון עבור "השנים האבודות" איננו עבור "החיסכון" ושיעורו**
23 **איננו כשיעור "יד החיסכון". "כל תכליתה של ידה זו" – כך נפסק – "היא פונקציונאלית – לסייע**
24 **בחילוץ מרכיב הקיום אשר יש לנכות מההכנסות לשם חישוב הפיצוי"** (עניין חוסאם, בפסקה 6).
25 בהתאם לעקרונות אלה נקבע ש"סכום הפיצוי לעזבון משקף, כאמור, את מכלול אופני השימוש
26 שהיה המנוח עושה בהכנסתו "**בשנים האבודות**" – תמיכה בבני משפחתו, תרומה למשק הבית
27 ולחסכון. על כל אלה בניכוי יד הקיום שלו הוא זכאי לפיצוי" (עא 4641/06 **מנורה חברה**
28 **לביטוח בע"מ נ' עזבון המנוח חנא כרכבי ז"ל**) (19/12/2007), פסקה 11 לפסק הדין (להלן: "**עניין**
29 **מנורה**"). הפיצוי לעזבון, כך נפסק, הוא, בין היתר, בגין אובדן זכותו של המנוח לתמוך (שם, סע' 20).

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

1 עקרון אחר שעומד בבסיס פסיקת הפיצוי לעזבון, הוא שאין יוצרים לצורך החישוב "משפחה רעיונית"
2 ספקולטיבית, אלא מבססים את החישוב על מצבו המשפחתי הקיים והידוע של הנפגע (עניין חוסאם,
3 פסקה 11).

4 בהינתן האמור, במסגרת הלכת פינץ, כאשר דובר ברווק שטרם הקים משפחה, נקבעה ההנחה
5 העובדתית כי הוצאותיו של נפגע שאין בו תלויים גבוהות מאלה של מי שיש בו תלויים. ההנחה היא
6 שאלמלא מותו, או אלמלא קוצרה תוחלת חייו, היה מותיר בידיו ב"שנים האבודות", לאחר ניכוי הוצאות
7 הקיום, סך השווה ל-30% מהכנסותיו. בבסיס שיעור פיצוי זה עומדת ההנחה כי במקרה של רווק שלא
8 הקים משפחה והוא חסר תלויים, יש לסווג את הכנסותיו לשני סוגי שימוש בלבד והם: הוצאות קיום
9 (בשיעור של 70%) ויתרת ההכנסה (בשיעור 30%), כאשר הפיצוי בגין "השנים האבודות" ניתן רק בגין
10 יתרת ההכנסה.

11
12 במסגרת הלכת סושרד באה לפתחו של בית המשפט העליון בין היתר הסוגיה כיצד יחושב הפיצוי
13 למשפחת המנוחה, גרושה ואם חד הורית לשני קטינים, לאחר סיום התלות. בית המשפט העליון קבע
14 שאין למתוח את החריג בעניין פינץ שעסק במנוח שטרם הקים משפחה למצבים אחרים. ובלשונו של
15 בית המשפט שם: "החישוב שנעשה בעניין פינץ מהווה חריג לכלל בעניין דרך החישוב הרגילה ואין
16 "למתוח" אותו לעניינים אחרים. יש לזכור כי בעניין פינץ דובר על מי שנהרג בגיל 17 בטרם זה
17 הקים משפחה משלו. על כן, כוחו של הכלל שנקבע שם יפה, לטעמי, רק למקרה בו בעולם
18 "האמיתי" במועד התאונה טרם הספיק המנוח להקים משפחה. הכלל שהוסבר בעניין ניזוק חסר
19 תלויים הוא כי אין ליצור לו "משפחה וירטואלית". בסיטואציה של גרושה עם ילדים יש לנהוג לדעתי
20 לפי הכלל שהרי אין מדובר ביצירת מצב "וירטואלי". (סעיף 34 לפסק הדין). ואם נותר עוד ספק האם
21 הדברים יפים גם לגבי מנוחה שזכתה להקים משפחה אך אין לה תלויים בעת פטירתה, באו הדברים
22 החד המשמעים הבאים והסירוהו (סעיף 35 לפסק הדין):

23 "קשה לי לקבל כי מי שהייתה עד תום גיל התלות של הילדים אם, תראה לפתע כרווקה. בהקשר
24 זה קבע בית משפט קמא כי המציאות המשפחתית הרווחת היא כזו שביתו של ההורה ממשיך
25 לעתים להיות מוקד ובסיס לילדים שבגרו ולילדיהם גם מהיבטים כלכליים. בעניין פינץ נומקה כאמור
26 האבחנה שנעשתה בכך שאין ליצור משפחה רעיונית וגם בכך שלניזוק חסר התלויים יש הוצאות
27 מוגברות על עצמו. באותה רוח ניתן לומר בענייננו כי הורים (וכך גם הורה יחיד) שיש להם ילדים,
28 גם אם אלו אינם "תלויים" בהם עוד, אינם נוהגים בדרך כלל להוציא "הוצאות מוגברות" שלפי
29 הלכת פינץ רווק נוהג להוציאן על עצמו. דומני שעל פי ניסיון החיים הורה אינו הופך באחת למי
30 שמוציא "הוצאות מוגברות" כרווק רק מאחר שילדיו אינם נחשבים עוד מבחינת גילם כ"תלויים".
31 כאמור אין גם מדובר ב"משפחה רעיונית". ודוק: ניתן לטעון כי בשונה מהניזוק חסר התלויים הורים

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

דווקא שומרים ככל הניתן על חסכוניות לצרכיהם-הם או, אם לא יזקקו לכך – לטובת ירושה לילדיהם
אחרי אריכות ימים ושנים. הנה כי כן, לא רק שדרך החישוב המוצעת על ידי היא פשוטה יותר אלא
שיש לה גם "הצדקה" רעיונית".

דהיינו, הסטטוס כראש משפחה, כמי שאינו עוד רווק שלא הקים משפחה בטרם הלך לבית עולמו, נותר
בעינו גם לאחר התבגרות הילדים ויציאתם מגדר התלות, כאשר מסקנה זו מתיישבת גם עם הוודאות
הנדרשת בחישוב וגם עם המציאות לפיה הוצאות ההורים והאופן בו הם עושים שימוש בהכנסותיהם,
מושפע מקיומם של ילדים הגם שהם בגירים ואינם תלויים במשמעות הפסיקה. נדמה שמציאות זו, היא
עניין של יום ביומו בחברה הישראלית וקשה להתווכח עמה, הורים ולצורך העניין גם הורים שאינם
נשואים משתמשים בחלק מהכנסותיהם לתמוך בילדיהם הבגירים או להטיב עמם או לחסכון לטובת
אותם ילדים, בין מתוך צורך ובין מתוך רצון ואינם נוהגים כרווקים שמרבית הכנסתם משמשת להוצאות
הקיום והמחיה שלהם. התא המשפחתי קיים ומשפיע על השימוש בהכנסות גם לאחר שהילדים בגרו
וכפי שקבע בית המשפט בעניין סושרד "כשם שאין ליצור למנוח משפחה רעיונית כך אין להתעלם
ממשפחה שהייתה קיימת בעת התאונה" (סעיף 36 לפסק הדין). (לשם שלמות התמונה, יוער כי
עתירה לדיון נוסף בעניין פסק דין סושרד שהוגשה מטעם הניזוקים בעיקר בעניין שיעור הכאב וסבל
נדחתה (דנ"א 4819/12 עזבון המנוחה רוננה סושרד ז"ל נ' מדינת ישראל – משטרת ישראל
(5/7/2012)).

9. חרף קביעותיו אלה של בית המשפט העליון בפסק דין סושרד וההיגיון העומד מאחוריהם,
נותרה בפסיקת בתי משפט השלום והמחוזי, מחלוקת לגבי אופן חישוב הפיצוי במקרה שבעת פטירת
המנוח/ה לא היו ילדים התלויים בו/ה אף שהייתה משפחה. כך לדוגמה בת"א 11775-06-14 ב' א'
ואח' נ' הפניקס חברה לביטוח בע"מ ואח' (6/10/16), פסק בית המשפט המחוזי פיצוי לעזבון בהתאם
להלכת פינץ, שעה שבעת מות המנוח לא היו לו תלויים. על פסק הדין הוגש ערעור לבית המשפט
העליון במסגרת הערעור הגיעו הצדדים לפשרה שיוסף סכום של 150,000 ₪ נטו, וזאת כאשר בפסק
הדין המקורי נפסק פיצוי בגין הפסדים לעבר ואובדן כושר השתכרות סך של 175,540 ₪, דהיינו תוספת
של יותר משליש (ע"א 9032/16 פלוני נ' הפניקס חברה לביטוח (25/12/17)). בת"א 57126-07-15
עזבון המנוחה רינה שמש נ' יעקב עקרי (20/5/2017), דובר היה במנוחה בת 87, אם לילדים אך
חסרת תלויים, בית המשפט קבע שהמבחן הקובע הוא מצבו המשפחתי של המנוח בעת התאונה, ופסק
לפי הלכת פינץ. בדרך דומה הילך בית המשפט בת"א 28763-08-15 עזבון המנוחה ד.ס. ז"ל נ'
מיכאל קוח (13/5/18) שם המנוחה הייתה בת 80 אלמנה אם לילדים, זאת בהסתמך על העקרון, שיש
לקבוע את הפיצוי לפי מעמדו של המנוח ביום מותו. כך גם בתא (ראשל"צ) 50084-02-18 פלוני נ'

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

1 חנוך כץ (15/2/2022) שם המנוח בן 60 במועד התאונה, גרוש אב לשני ילדים. בית משפט קבע
2 שבהעדר תא משפחתי יש לפסוק פיצוי לפי הלכת פינץ.

3

4 לעומת זאת בפסקי דין אחרים, פסק בית המשפט בהתאם לשיטת הידות בהסתמך על הלכת סושרד
5 כך לדוגמא בת"א (י-ם) עזבון המנוחה פלונית ז"ל נ' הפניקס חברה לביטוח בע"מ (7/5/2020),
6 מדובר היה בגמלאית גרושה שילדיה בגרו טרם פטירתה. על פסק הדין הוגש ערעור, בגדרו הפחית
7 בית המשפט המחוזי במסגרת הסכמת הצדדים לפי סעיף 79א', סך של 250,000 ₪ מסכום הפיצוי
8 בסך 1,151,500 ₪, שנפסק בראש הנזק של הפסדי שכר לעבר ואובדן כושר השתכרות (ע"א 6680-
9 06-20 הפניקס חברה לביטוח בע"מ נ' עזבון מ.ו. (20/5/21)). בת"א 40846-09-20 פלוני נ' עווד
10 (16/11/24), המנוח היה בן 77, גרוש ואב לילדים בוגרים, בית המשפט פסק לפי שיטת הידות,
11 בהסתמך על הלכת סושרד (על פסק הדין תלוי ערעור שטרם נדון) (ע"א 66258-12-24 מנורה חברה
12 לביטוח בע"מ נ' עזבון המנוח פלוני). בדרך דומה הלך בית המחוזי בעא (י-ם) 2589-06-1 עיזבון
13 המנוח פלוני ז"ל נ' כלל חברה לביטוח בע"מ (31/12/12), שם המנוח היה גרוש אב לילד קטין בעת
14 התאונה, בית המשפט החיל את הלכת סושרד גם לאחר שהקטין בגר, תוך חזרה על האמור שם, לפיו
15 "הלכת פינץ, לפיה העיזבון זכאי רק ל-30% משיעור ההכנסה של המנוח, כוחה יפה רק "למקרה
16 בו בעולם "האמיתי" במועד התאונה טרם הספיק המנוח להקים משפחה". ראו גם 2228-11-19
17 פלוני נ' מצרי מוחמד (29/11/22) שם המנוח נפטר כאשר ילדיו היו בני 18, 19.5 ו-13, בית המשפט
18 חישוב לאורך כל התקופה בהתאם להלכת סושרד.

19

20 ויש מי שהלכו בדרך ביניים, כך לדוגמא השופט משה תדמור ברנשטיין, קבע שהפסד ההכנסה בשנים
21 האבודות עומד על מחצית מהכנסות המנוח, מתוך הנחה כי היקף הצריכה של מי שבמעמד אישי שכזה
22 – הקים משפחה וילדים ובעת מותו כבר לא היה נשוי וילדיו בוגרים ואינם תלויים. נקבע שמחד גיסא,
23 מדובר במי שאינו נדרש להוצאות עבור גידול ילדיו ותמיכה בבן זוגו, ומאידך גיסא ביתו עדיין מהווה
24 מקום כינוס משפחתי, הוא עדיין מארח את צאצאיו ואין לראות בו כמי שמעולם לא הקים משפחה (ת"א
25 (שלום ת"א) 1619-07-18 ש.ב. נ' כלל חברה לביטוח בע"מ (8.1.23) (להלן: "עניין ש.ב.") ות"א
26 (שלום ת"א) 4130-12-20 פלונית נ' ד.א. (6.12.23) (להלן: "עניין פלונית")).

27

28 10. לטעמי, החלת העקרונות שנקבעו בפסיקת בית המשפט העליון, בהינתן ההיגיון העומד
29 מאחורי הכללים שנקבעו, מביאה לידי מסקנה ברורה והחלת כלל ברור ואחיד, לפיו תא משפחתי
30 שהוקם, אינו נמוג עם התבגרות הילדים ויציאתם לחיים עצמאיים ומשכך מקום שקיים תא משפחתי
31 כזה, חזקה שחלק מהכנסת ההורה, גם ההורה היחיד, מופנה לטובת התא המשפחתי, בין בסיוע שוטף

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

לילדים, בין לחסכון ובין לצרכים אחרים. נדמה שחזקה זו יפה למרבית בתי האב במדינת ישראל, כאשר תמיכתם של הורים אינה נפסקת עם הגעת הילדים לבגרות ואף במרבית המקרים ממש נדרשת. לעיתים קרובות מאוד אף נהפוך הוא, התמיכה גדלה והופכת משמעותית עם התבגרות הילדים, שחרור מן הצבא, הקמת משפחה, לימודים גבוהים ושאיפה לקנות נכס למגורים. בקביעת האמור אין כדי לפגוע בוודאות ובקביעת כללים פשוטים לפיצוי, אלא דווקא בפישוט הכללים וקביעת עיקרון פשוט ומתבקש שאין דינם של מי שהקימו משפחה כדינם של מי שמעולם לא נישאו ולא הקימו משפחה. מי שהקימו משפחה, ואפילו ילדיהם לא תלויים בהם עוד, יערך החישוב בעניינם לפי שיטת הידות. המדד הוא ברור ואחיד – אופן הפיצוי נקבע לפי השאלה האם המנוח/ה זכו להקים משפחה אם לאו.

לכאורה אמור היה הדיון להסתיים כאן, אלא שבהתאם לפסיקה, גם בהינתן חזקת הידות לגבי תא משפחתי, נותרת בעינה היכולת של הצדדים לסתור את החזקה במקרים המתאימים ולהוכיח שפיצוי בהתאם לשיטת הידות אינו מתאים למקרה הפרטני. ואכן בענייננו, נקבע בפסק הדין וטוענות המשיבות כי גם אם יונח שלפי המצב המשפטי יש לפסוק לפי שיטת הידות, אזי נסתרה החזקה, ויש לקבוע שבהינתן הכנסותיה והוצאותיה של המנוחה, לא נותר בידה סכום להפריש לידת החסכון. אדון איפה תחילה במצב המשפטי ואחר כך ביישום לענייננו.

סטיה מהלכת הידות

11. כמפורט לעיל, חישוב הפיצוי המגיע לתא משפחתי, ככל שהוקם כזה, נעשה בהתאם לשיטת הידות ולא בהתאם להלכת פינץ, גם במקום שבני המשפחה הנוספים אינם תלויים. אולם, הפסיקה המשיכה וקבעה שחזקת החישוב לפי שיטת הידות בתא משפחתי ניתנת לסתירה אם קיימות נסיבות במקרה הפרטני המצדיקות לנהוג בדרך אחרת, שהרי שיטת הידות משקפת הנחת עבודה – חזקה עובדתית המושתתת על ניסיון החיים בדבר אורח חיים והשימושים האופייניים בהכנסתו של אדם במשפחה ממוצעת (ע"א 140/00 עזבון המנוח מיכאל אטינגר ז"ל נ' החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע"מ (15/3/04)), פסקה 45 לפסק דינו של כב' השופט א' ריבלין ("להלן: עניין אטינגר"); ע"א 8181/06 הכשרת הישוב חברה לביטוח בע"מ נ' עזבון המנוח אטיאס דוד ז"ל, פסקה 7 (21/1/2010)). שיטת הידות "אינה סוף פסוק, והיא חלה כברירת מחדל מקום שבעלי הדין אינם מצביעים על נסיבות המצדיקות חישוב אחר" (עניין אטינגר, 540; ע"א 32/60 פלקסברג נ' המנהל הכללי של רכבת ישראל (31/7/1960)). כך גם קבע בית המשפט העליון בעניין חוסאם "...בחישוב הפיצויים המשתלמים בגין "השנים האבודות" משמשת אותנו ברגיל שיטת הידות.... זהו מסלול נוח לחישוב הפיצויים, אשר ניתן

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

1 לסטות ממנו במידת הצורך - אולם זאת רק במידה שהוכחו נסיבות חריגות... אם יטען הטוען,
2 במקרה פרטני, כי ה"חיסכון" היה בשיעור קטן יותר או כי אחד המודדים האחרים הוא בשיעור
3 שונה מן המתקבל ביישום שיטת הידות, אזי ברגיל, ובהיעדר נסיבות חריגות ומיוחדות, לא תהא
4 לכך נפקות..." (ההדגשה לא במקור – א' מ')
5
6 בגדר המקרים בהם ראה בעבר בית המשפט לסטות משיטת הידות, היו כאשר, בין היתר, דובר
7 במשפחות בעלת הכנסה גבוהה מן הממוצע, כאשר קיים פער גדול בין הכנסת המנוח/ה להכנסתו של
8 בת/בן זוגו/ה. בפסיקה צוין ששיטת הידות מתאימה במיוחד לגבי משפחות בעלות הכנסה נמוכה באופן
9 יחסי, בעוד במשפחות בעלות הכנסה גבוהה מן הממוצע נהגה הפסיקה לסטות משיטת הידות, זאת
10 מהטעם שהוצאות הרווחה במשפחות אלו גדולות מהוצאות הצריכה הרגילה. ראו בהקשר זה ת"א
11 (מחוזי ירושלים) 8482/06 עיזבון המנוח מידלש ז"ל נ' המאגר הישראלי לביטוחי רכב ("הפול")
12 (27.5.08) שם טענה הנתבעת לסטיה משיטת הידות מחמת חובות כבדים שהיו למנוח. בית משפט
13 סקר בפסק דינו את המקרים בהם היתה נכונות לסטות מן השיטה ודחה את הטענה במקרה שלפניו
14 מוצדק לעשות כן (על פסק הדין הוגש ערעור בגדרו התערב בית המשפט העליון בנוגע לבסיס שכרו
15 של המנוח אך לא בהחלת שיטת הידות (ע"א 5481/08 המאגר הישראלי לביטוח רכב הפול נ' עזבון
16 המנוח עמי מידלש ז"ל (28/4/2011)).
17 מקרים נוספים היו, כאשר הוכח שהכנסתו של המנוח נמוכה במידה כזו שבלתי סביר להחיל לגביה את
18 השיטה, במקרים אלה, קבע בית המשפט בדרך כלל את הפיצוי בהתאם לנתונים שהוכחו או כסכום
19 סביר. כך לדוגמא, בתא (חד') 2374/00 עזבון המנוח משה לסר ז"ל נ' עזבון המנוח משה מיכאלי
20 ז"ל (2/1/06) כאשר הוכח שההכנסות היו אמצעי מחייה מינימלי לאדם מבוגר, קבע בית המשפט את
21 אמצעי הקיום המינימלי ופסק את הפרש מסכום ההכנסה לאחר הפחתת הוצאות הקיום המינימליות.
22 בתא (נצ') 9758-06-08 וירה מושוני נ' ביטוח חקלאי - אגודה שיתופית מרכזית בע"מ (24/5/12)
23 בית משפט קבע שבשל גילו של המנוח בעת התאונה, היותו בעל עסק עצמאי ושיעור הכנסותיו, יש
24 קושי לאמוד את ההפסד, דחה את העדויות של בנותיו שנשמעו לפניו ופסק פיצוי על דרך האומדן הכללי.
25 בתא (ראשל"צ) 9514-07-14 עזבון המנוח ר. ג. ז"ל נ' קרנית קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים
26 בע"מ (18/1/17), בית משפט מצא שלנוכח הראיות שהובאו אין ליישם את שיטת הידות והתאים את
27 הפיצוי לנסיבות שהוכחו לפניו. וראו גם פסק דיני בתא (ת"א) 54594-11-18 עזבון המנוח פלוני ואח'
28 נ' א.מ. (22/5/22) שם נקבע שיעור התמיכה בתלוי ופיצוי לעזבון, בהתאם לסכום סביר שנגזר משיעור
29 ההכנסות וההוצאות שהוכחו, הפיצוי לעזבון נקבע על שיעור מחצית (במקום 2/3) (למען שלמות
30 התמונה יצוין על פסק הדין הוגש ערעור, שבמסגרתו הגיעו הצדדים להסכמה, על הפחתת סכום נוסף
31 מן הפיצוי שנפסק (ע"א 224-06-22 שומרה חברה לביטוח נ' עזבון המנוח פלוני (12/5/2023)).

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

וראו בהקשר זה גם פסקי הדין של השופטת משה תדמור, שאוזכרו כבר לעיל, **בעניין ש.ב. ובעניין פלונית**, בהן ראה לפסוק בהתאם ל"מתווה המחצית", כאשר הנתונים שלפניו לימדו שפסיקה לפי שיטת הידות בין לפי הלכת סושרד ובין לפי הלכת פינץ אינה מתאימה לנסיבות אותם מקרים, שעה שבעת פטירת המנוח אין תלויים, יש לנקוט בהתאם לשיטה זו.

12. השאלה העומדת לפתחנו הינה האם המקרה דנן הוא אחד מן המקרים בהם מוצדק לסטות מהלכת הידות, כעמדת הנתבעת.

מן העקרונות לפיצוי במקרה שלפנינו

13. בטרם נבחן את החלת העקרונות בענייננו, יש להקדים ולהתייחס לטענות הצדדים בנוגע לגובה הכנסתה של המנוחה, שהרי החלת העקרונות במקרה הפרטני תלויה בין היתר בגובה ההכנסה.

14. המשפט קמא קבע שהכנסתה של המנוחה עמדה על 8,500 ₪ לחודש נכון למועד פסק הדין. המערערות חולקות על קביעה זו וטוענות לבסיס שכר של 15,000 ₪ ואילו המשיבות טוענות מנגד שלא הוכח אפילו בסיס השכר שנקבע ושכרה של המנוחה עמד לכל היותר על 5,531 ₪.

15. המדובר בקביעות וממצאים בהן ערכאת הערעור לא נוהגת להתערב, מעבר לכך, נראה שקביעות בית משפט קמא בנוגע לבסיס השכר, מעוגנות בעובדות שהוכחו ובמצאים שנקבעו.

אכן מדובר בהכנסה לא קבועה וחלק מן ההכנסות לא דווחו, יחד עם זאת ניכר מעיון בראיות שהובאו, העדויות שנשמעו וקביעות בית משפט קמא, שהמערערות השכילו להעמיד תשתית ראייתית איתנה המלמדת על היות המנוחה אשת כפיים חרוצה שעבדה במשק בית, הצטיינה בעבודתה, כאשר הייתה דרישה משמעותית מצד מעסיקים להעסיקה. לדאבון הלב המנוחה נפטרה סמוך לאחר תום מגיפת הקורונה, על סף חזרה לחיי שגרה ומשכך לא ניתן היה ללמוד בהכרח על שיעור ההכנסה בחודשים סמוך לפטירה, אך בהחלט ניתן ללמוד מן המכלול הראייתי המשמעותי שהובא.

בית משפט קמא עמד על כך שהמערערות הגישו תצהירים של 11 מעסיקים של המנוחה וזימנו לעדות 4 מעסיקים נוספים. כולם כרובם ציינו את חריצותה של המנוחה את עבודתה הטובה ואת העובדה שהיו ממשיכים להעסיקה לולא התאונה המצערת. בהינתן האמור קבע בית המשפט **"הנה כי כן, התובעות הצליחו לבסס את הטענה כי אימן המנוחה הועסקה על ידי מספר לא מבוטל של מעסיקים לאורך השנה, חלקם העסיקו אותה שנים רבות טרם פטירתה וחלקם לתקופות קצרות יותר"** (פיסקה 39 לפסק הדין).

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

1 בית משפט קמא, עמד על הקושי בהערכת גובה שכרה של המנוחה, וקבע לבסוף את הסך של 8,500
2 ש"ח, בקובעו ש"סכום זה עולה בקנה אחד עם העדויות מהן ניתן היה ללמוד על שקדנותה של המנוחה
3 ועל חריצותה, כמו גם המספר הרב של המעסיקים, והמאמצים שעשתה המנוחה לאורך השנים
4 באיתור מעסיקים נוספים והרחבת לקוחותיה (כפי שהדבר עולה מעדותה של הגב' רויטל חסן
5 למשל). הדבר עולה בקנה אחד גם עם העדויות הרבות הן של חלק ממעסיקיה והן של בנותיה ושל
6 אחייניתה, אשר העידו כאמור לעיל על כי המנוחה הייתה אישה מטופחת אשר הוציאה הוצאות לא
7 מבוטלות על עצמה ועל בני משפחתה" (פיסקה 54 לפסק הדין).

8
9 בהינתן הראיות שהובאו, סבורני שבסיס השכר נקבע באופן מתון בהתאם לנתונים שהיו לפני בית
10 משפט קמא ואין טעות בולטת המצדיקה להתערב בו. גם אם נצא מתוך הנחה שהיו תקופות בהן
11 השתכרותה של המנוחה עלתה על סכום זה, כגון חודשי החגים או חודשים עם הצטברות מעסיקים,
12 סבירה מן העבר השני ההנחה שהיו גם תקופות פחות טובות, כפי שהעידו המערערות לדוגמא בתקופת
13 הקורונה או בתקופה של מיעוט מעסיקים. הסכום שנקבע מהווה סכום סביר המשקף את הסכום אותו
14 השתכרה המנוחה בממוצע בחודש, הכל גם בהתחשב שמדובר בהכנסות שלא דווחו ומכאן הקושי
15 לאמדם. אמנם בהתאם לפסיקה, יש להתייחס בחומרה רבה יותר לאי דיווח של עצמאי מאשר לאי דיווח
16 של שכיר שמעבירו לא דיווח על הכנסתו, עוד נקבע שיש להתייחס בחומרה רבה יותר לניזוק החי מאשר
17 לתביעת העזבון, אך קשה להתעלם מהקושי לאמוד את השכר כאשר אין נתונים ברורים ומדויקים (עא
18 4816/20 יאן לסקוב נ' פלונית (10/3/21); עא 4660/20 פלוני נ' המאגר הישראלי לביטוחי רכב
19 ("הפול") (10/3/21); עא 5155/20 אי.די.איי חברה לביטוח בע"מ נ' עזבון המנוח פלוני (3/5/21)).

20
21 16. בית משפט קמא הוסיף וקבע כי בחינת הנסיבות הפרטניות במקרה זה מובילה גם היא
22 לתוצאה המתקבלת בהלכת פינץ לפיה בכ- 30% מהכנסתה לא עשתה המנוחה שימוש לצרכיה. זאת,
23 בהינתן שהכנסתה לא הייתה יציבה, שמתצהירי בנותיה עולה שהיא נהגה להרעיף עליהן כספים, וכי
24 היא עצמה הייתה מטופחת ומוציאה כספים לשם רווחתה. עוד נקבע שלא הותירה אחריה חסכונות,
25 נדרשה לתשלום שכר דירה, התגוררה עם אמה הקשישה שלא עבדה ומשכך יש לראות בה כמי שחסכה
26 כ- 30% מהכנסתה.

27
28 17. אני סבורה שממצאים וקביעות אלה אינם מובילים למסקנה אליה הגיע בית המשפט קמא וזאת
29 לאור מהות הפיצוי לעזבון ומטרתו, משמעות ידת החסכון וידת הקיום כפי שאלה פורשו בפסיקה. בעניין
30 חוסאם, שב בית המשפט והסביר את התכלית העומדת בייסוד הפיצוי בגין "השנים האבודות" והסביר,
31 בין היתר, בהסתמך על הלכת אטינגר, ש"מי שקוצרה תוחלת חייו זכאי לפיצוי בגין הפגיעה ביכולת

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

1 השתכרותו עקב התאונה. יש לבחון לגביו את הסכום שיכול היה להשתכר אלמלא התאונה –
2 דהיינו, את יכולת ההשתכרות שהייתה לו אילו לא התרחשה התאונה, בהתחשב בתוחלת החיים
3 שהייתה צפויה לו לפני התרחשות התאונה". פסיקת הפיצויים מבטאת את התפיסה שעקב מעשה
4 העוולה נשלל מן הניזוק נכס, בדמות פוטנציאל ההשתכרות שהיה מצוי בידיו אלמלא מעשה העוולה.
5 בפסיקת הפיצוי בא על תיקונו העיוות שנתקיים בדין הקודם שעה שהיה "זול" יותר לקפח את חייו של
6 ניזוק מאשר להותירו כנכה. הפיצוי נמדד במאזניים חיצוניות בגדרם נבדק מצבו של הניזוק אלמלא
7 מעשה הנזיקין ומצבו עקב המעשה ובמאזניים פנימיות כאשר על הכף האחת מונח הפסד ההכנסות
8 בשנים האבודות ועל הכף האחרת הסכומים שהיה על הניזוק להקדיש למחייתו בעת שהוא בא להפיק
9 את ההכנסות. בהינתן האמור, נקבע: "נפגע שקוצרה תוחלת חייו, ובמותו – עזבונו, זכאי לקבל מן
10 המזיק את דמי נזקו, לאמור, את שהיה נותר בידיו אלמלא קוצרה תוחלת חייו. סכום זה הוא כשיעור
11 ההפרש שבין ההכנסות שהיה צפוי להן ב"שנים האבודות" לבין ההוצאות על צרכי הקיום שלו....
12 בעת שומת הנזק אין מביאים בחשבון את העובדה שהניזוק לא יהיה בחיים על מנת ליהנות מכספי
13 הפיצויים, שכן אין בעובדה זו כדי לחתור תחת עצם הזכות לפיצויים. הפיצוי משקף את אובדן
14 יכולתו של הניזוק להשתכר ולעשות בהכנסתו כאוות נפשו... בה במידה אין אנו באים עם הנפגע
15 חשבון על הדרך שבה ביקש לעשות שימוש בהכנסותיו, בין בהפקדה בחשבון חיסכון, בין במתן
16 לאחרים ובין בכל שימוש אחר" (ההדגשה לא במקור – א' מ').
17 ובהמשך לעניין ידת החסכון קבע בית המשפט: "ידת "חסכון" זו אין משמעה סכומים אשר הנפגע
18 הפקיד בהכרח בחשבון חסכון, אלא המדובר בהוצאות שונות לרווחתו. כך או כך, כל תכליתה של
19 ידה זו היא פונקציונאלית – לסייע בחילוץ מרכיב הקיום אשר יש לנכות מההכנסות לשם חישוב
20 הפיצוי. לכן גם אין כל חשיבות לסוג השימוש שנעשה בכספים אלו" (ההדגשה לא במקור – א' מ').
21 הווה אומר, העובדות שנקבעו על ידי בית משפט קמא על יסוד הראיות שהובאו בפניו - שהמנוחה
22 הוציאה כספים לרווחתה מעבר לנדרש לה לצרכי הקיום והמחיה, ושבמקביל הרעיפה כספים על בנותיה
23 ונכדיה – כל אלה לא מובילים למסקנה שיש לסטות משיטת הידות אלא להיפך, הם משקפים דווקא את
24 מצב הדברים וההתנהלות המשפחתית העומדים בבסיס שיטת הידות והגיונה, ומובילים למסקנה שזהו
25 המקרה המתאים לפסוק על-פיה.
26 בהקשר זה, לא למותר לשוב לקביעות פסק הדין, כאשר בית המשפט מצטט בהסכמה את האמור
27 בתצהירי המערערות ובעדותן (סעיף 43 לפסק הדין) –
28 "כפי שעולה מתצהירי בנותיה של המנוחה, אימן הייתה אישה מטופחת אשר "הולכת באופן קבוע
29 למספרה, לקוסמטיקאית, מתלבשת באלגנטיות ובטוב טעם עם תכשיטים ומותגים ואהבה מאוד
30 לבלות ולטייל. היו לה משקפיים של גוצ'י, משקפיים של פנדי, תכשיטי סברובסקי, שעוני זהב,
31 איפור ממותגים גבוהים וכו' [...]" (סעיף 44 לתצהירה). בתה של המנוחה, הגב' ל"ל, אף הוסיפה

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

וציינה בתצהירה כי המנוחה אירחה ובישלה ארוחות "בשווי של אלפי שקלים" (סעיף 16 לתצהירה), וכי היא קנתה לה מוצרי חשמל לדירה, כלי מטבח, כלי רחצה וכיו"ב (סעיף 13 לתצהירה). גם אחייניתה של המנוחה הגב' ל"א ציינה בתצהירה כי המנוחה "הייתה אישה מאוד מטופחת שאהבה לבלות, להתלבש, לפנק את עצמה, לקנות מותגים, בגדים יפים ויוכב [...]" (סעיף 24 לתצהירה). גם בחקירתה הנגדית שבה הגב' ל"א וציינה כי "היא בזבזה כסף על עצמה מאוד אהבה את החיים, מסעדות, בגדים, תכשיטים, איפור, דיור וכאלה. דברים יקרים" (עמוד 25 שורה 7 לפרוטוקול מיום 13.3.23) ובמקום אחר אף ציינה כי: "הרבה פעמים אמרתי לה תקשיבי, תעצרי קצת, דאגתי שלא יישאר לה, דאגי לפנסיה שלה, דיברתי איתה שיחות מוטיבציה כמו חברה לחברה" (עמוד 30 שורה 8 לפרוטוקול מיום 13.3.23).

הוצאות אלה, ששימשו לרווחת המנוחה ורווחת המשפחה, נגרעו ממנה במותה, ועל אלה זכאית המנוחה והעיתון הבא בנעליה לפיצוי. האמור מלמד, שאכן המנוחה הקדישה את החלק ארי מהכנסתה לרווחתה ולרווחת המשפחה, בדיוק כפי שמניחה חזקת הידות. ידת הקיום, אינה כוללת בחובה את הכספים שמוצאים לרווחת המנוחה ולרווחת המשפחה, אלא את הכספים הנדרשים לקיום ומחיה, כל המתואר על ידי המערערות הוא הרבה מעבר לכך.

ואין אלא לשוב ולהפנות לדברי בית המשפט קמא עצמו שקבע שאמנם המנוחה לא חסכה חלק משמעותי מהכנסתה אלא "למעשה, עדויות בנותיה של המנוחה ואחייניתה דווקא משרטטות תיאור של מי שאינה חוסכת על עצמה ועל בני משפחתה ומכבירה במתנות וסיוע בנדיבות לב רבה". בית משפט קמא הסיק מכך כי "במובן זה אורח חייה של המנוחה דומה יותר דווקא למתואר בהלכת פינץ", אך לדעתי אורח חיים זה מלמד דווקא על מי שמכבירה על משפחתה, שעושה שימוש בהכנסתה לרווחתה ולרווחת המשפחה, לא זו ההתנהלות המתוארת בהלכת פינץ שם מתואר רווק שמעולם לא הקים משפחה ואין לו ילדים להם יכול לעשות ארוחות פאר, לתמוך בהם ולקנות להם מתנות. אורח חייה של המנוחה לבטח לא מצדיק סטייה מהלכת הידות.

בית משפט קמא קבע שמעבר להוצאות אלה נדרשה המנוחה לתשלום הוצאות שכר דירה מבלי לפרט את גובהם וכי היא התגוררה עם אימה הקשישה. ואולם בחינת הראיות שהובאו מעלה שאין באלה כדי לשנות את התוצאה. אין אלא להפנות לראיות שהובאו בהקשר זה. בית משפט קמא, שסמך קביעותיו על דברי בנותיה של המנוחה, המערערות, התיר צירוף תצהיר בתה של המנוחה בנוגע לשכר הדירה. הבת, המערערת-1, מסרה בתצהירה ששכר הדירה החודשי על פי חוזה השכירות בשנתיים לפני מותה של המנוחה עמד על 2,200 ₪ כאשר במחציתו נשאה אמה של המנוחה. בית משפט קמא אמנם לא התיר את צירוף חוזה השכירות מבלי להעיד את מי שחתום עליו ואולם די בתצהיר שעה שהדברים לא

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

נסתרו. מן העדויות שנשמעו בהליך, עלה עוד שלאמה של המנוחה היו הכנסות שאפשרו את
התקיימותה, כך העידה חברתה הטובה של המנוחה שהיא מנהלת חשבונות במקצועה "לסבתא גם
היתה פנסיה, לא לשכוח את זה, סבתא שלי. ק. זיקנה, דווקא בחשבון של סבתא אני כן בקיאה כי
אני מנהלת את החשבון הזה. היא קיבלה 3,200 ₪ מהמלל, ו 1,300 עזרה בשכירות" (פרוטוקול
מתאריך 13/3/2023, עמ' 29 שורות 4-5).

עוד קבע בית משפט קמא "כי בעת פטירתה לא היו כספים בחשבון הבנק של המנוחה... עדויותיהן
של בנותיה של המנוחה לפיהן לאחר פטירת המנוחה, נמצא בדירתה סכום מזומן של 50,000 ₪...
לא נטענו בתצהירי התובעות, ולא גובו באסמכתאות או ראיות נוספות". גם בקביעות אלה, אין כדי
לשנות. לעניין חשבון הבנק של המנוחה, כפי שצוטט לעיל ונקבע בפסיקה לא זה המדד והמנוחה רשאית
הייתה לעשות בכספה העודף מעבר לידת הקיום כרצונה.

למעלה מן הצורך אוסיף כי ניתן היה להגיע למסקנה אחרת ביחס לעדויות בנוגע לסכום שנמצא בבית
המנוחה. המידע אודות הכספים שנמצאו נמסר בתשובה לשאלה שנשאלה העדה על ידי ב"כ המשיבות
ולא הובא ביוזמתה. ניכר שהעדה סברה שהמידע אינו בעל משמעות ושהדברים נמסרו בתום לב
ובתשובה לשאלה. לא מן המותר להביא את הקטע בשלמותו: "ש: ... האם כשאמא נהרגה ובאתם
הביתה מצאתם מתחת לבלטות ערימות של כסף במזומן. ת. האמת שכן, 50 אלף שקל. ש. ולמה
זה לא כתוב בשום מקום. הגשתם פה תצהירים. ת. אבל זה כמו שתשאל אותי אם מצאתם אצל
אמא שלך תכשיטים, האם על זה אני גם צריכה להצהיר. ת. כתבת שאמא אהבה דיור ותכשיטי
יוקרה, אבל על זה שמצאתם מתחת לבלטה 50 אלף שקל, לא אמרת. מי ספר את ה 50. ת. אחותי
מצאה את הכסף הזה וקראה לי. זה הלך לכל מיני הוצאות של הקבורה. ש. אולי זה היה של סבתא
גם. ת. סבתא ידעה על הכסף הזה ואמרה שאמא חסכה" (עדות המערערת-2, עמ' 39 לפרוטוקול
מתאריך 18/7/23 שורה 1 ואילך) ועל דברים אלה חזרה המערערת-1 שעה שנשאלה כמה כסף היה
בבית כשהאם נפטרה והשיבה: "אני מצאתי 50 אלף, ספרתי, כן. ספרנו. 50 כן" (שם, עמ' 45, שורות
27 ואילך). יתירה מזו, כמפורט כבר לעיל, המצאות חסכונות או כסף אינם כלל מדד לראיה לקיומה של
ידת חסכון, ומשכך לא היה מקום ליתן משקל לנתון זה.

אכן כפי שקבע בית משפט קמא וכפי שטוענות המשיבות, חוזה השכירות לא הוגש והסבתא לא העידה
עקב גילה ומצבה, ואולם שעה שבית משפט קמא קבע את מהימנות המערערות והעדים הרבים מאוד
שהובאו מטעם התביעה, אין כל צורך בהבאת עד וחזקו לכל פיסת מידע ואין בכך כדי לגרוע ממשקל
הראיות שכן הובאו.

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

18. לסיכום, מהראיות ומקביעות בית משפט קמא עולה כי המנוחה עבדה בחריצות והשתכרה כ- 8,500 ₪ לחודש וכי את מרבית הכנסותיה, מעבר להוצאות שנדרשו לה למחייתה, היא הוציאה לרווחתה ולרווחת משפחתה, בנותיה ונכדיה, ולא מן הנמנע שחלק מההכנסות אף חסכה בדרכה. התנהלותה של המנוחה לא היתה כשל רווקה אלא כשל אמא שהמשיכה להיות מוקד ובסיס לבנותיה ולילדיהן גם בהיבט הכלכלי. המסקנה העולה מן האמור היא כי לא הוכחו במקרה זה נסיבות המצדיקות סטייה מחישוב הפיצוי על פי שיטת הידות. עיזבונה של המנוחה, זכאי לפיצוי הולם על אובדן יכולתה להשתכר ולעשות בהכנסתה כאוות נפשה ולא ניתן להשוות את מצבה למצבו של רווק שלא זכה להקים משפחה.
19. אשר על כן, אציע לחברותי, לקבל את הערעור ולהורות שחישוב ההפסד בשנים האבודות יעשה לפי 3 ידות: ידת הקיום, ידת הבית וידת החיסכון. לסכום הפיצוי לעבר יש להוסיף ריבית מאמצע התקופה.
- בהינתן שמעמדה של המנוחה היה כמעמד של שכירה ובהינתן אופי העבודה, אציע שהחישוב יעשה עד גיל 67, כפי קביעתו של בית משפט קמא.
20. בית משפט קמא מצא שלא לפסוק פיצוי בגין הפסד פנסיה וקצבת זקנה, משזה נכלל בחישוב הפיצוי בגין הפסד שכר בשנים האבודות על פי פסק דין פינץ' (ראו סעיף 56 סיפא לפסק הדין).
- לאור קביעתי כי בעניינה של המנוחה יש לחשב את הפיצוי בגין הפסד שכר בשנים האבודות על פי שיטת הידות (פסק דין סושרד), קם הצורך להידרש לעתירת המערערות לפיצוי בגין פסד פנסיה וקצבת זקנה.
- בהינתן הראיות שהוצגו בכל הקשור לתנאי העסקתה של המנוחה, ואלו שניתן היה להציגן ולא הוצגו, אציע לפסוק פיצוי גלובלי בגין שני אלה על דרך האומדנה בסכום של 40,000 ש"ח.
- מהראיות שהוצגו עולה כי חלק ממעסיקיה של המנוחה לא דווחו על העסקתה למוסד לביטוח לאומי, אף לא מלאו חובתם להפריש בעבורה לפנסיה. יש להניח כי התנהלות זו הייתה על דעת המנוחה (ראו בהקשר זה עדות חברתה של המנוחה, עמ' 30 לפרוטוקול מתאריך 13/3/24, שורה 8 ואילך).
- על כן דומה עלי כי בנסיבותיו של מקרה זה לא ניתן לזכות את המערערות בפיצוי בגין הפסד זכויות סוציאליות בשיעור של 12.5% מסך הפיצוי הכולל בגין הפסד השתכרות בשנים האבודות לעבר ולעתיד.
- לא למותר להוסיף כי המערערות לא הציגו אישור מקרן פנסיה המתנהלת על שמה של המנוחה, כך שההפקדות (אם וככל שהיו) נותרו עלומות. משכך נכון, לדידי, לפסוק פיצוי בסכום גלובלי.

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

באשר לקצבת הזקנה – מתוך הנחה כי המנוחה הייתה ממלאת אחר התנאים לזכאות לקבלת הקצבה, סבורני כי במהלך השנים, עם התבגרותה הייתה הכנסתה הכוללת פוחתת באופן ניכר ומשמעותי, לצד צרכי קיום ומחייה שהיו, מטבע הדברים, עולים (תרופות, עזרה וכיוב'), כך שיקשה לקבוע כי הייתה יכולה וצפויה להמשיך ולהתנהל מבחינה כלכלית כבצעירותה. משכך ראוי, איפוא, לפסוק פיצוי גם בראש נזק זה בסכום גלובלי.

21. המערערים ערערו עוד על כך שלא נפסק להם פיצוי בגין אובדן שירותי אם ואובדן שירותי סבתא זאת בהינתן שהמנוחה עזרה, בין היתר, בטיפול בנכד ואף הוציאה אותו מן הגן פעמים רבות. גם בהקשר זה אציע שלא להתערב וזאת מבלי להמעיט במשמעותה של העזרה הרבה שהעניקה המנוחה.

כידוע, ראש הנזק של אובדן שירותי אם, הוא ראש נזק השייך לתביעת התלויים ואין חולק שהמערערות אינן תלויות במנוחה. ראש הנזק של אובדן שירותי סבתא, אינו ראש נזק של תביעת העזבון שנסבה על עילת התביעה של המנוח עצמו, שהרי לו עצמו לא נגרם "הפסד" כתוצאה מן הצורך לשכור שירותים בעבר. במקרים המועטים בהם הוכר ראש הנזק, הוא הוכר בעיקר בתביעת התלויים ובמקרים יוצאי דופן בהם הובאו ראיות להיקף נרחב הרבה יותר של סיוע שניתן על ידי הסבתא, שלא כמו בענייננו שעה שהמנוחה עבדה בעבודתה במירב שעות היממה והסיוע עם הנכד לא היה עיסוקה העיקרי (ראו: ת"א (שלום, י-ם) 62597-09-16 **עזבון המנוחה פלונית ז"ל נ' הפניקס חברה לביטוח בע"מ** (7/5/2020) וסקירת הפסיקה המקיפה שם, בסעיפים 9 ו-10 לפסק הדין).

סוף דבר

22. אחר האמור לעיל, אציע לחברותי לקבל את הערעור בחלקו ולקבוע שיש לחשב את הפיצוי למערערות כיורשות המנוחה (תביעת העזבון) בגין הפסד השתכרות בשנים האבודות בהתאם לשיטת הידות והלכת סושרד, דהיינו חלוקה לשלוש ידות, בהתאם לבסיס שכר של 8,500 ₪, נכון לערכי פסק הדין, כאשר להפסד לעבר יש להוסיף ריבית מאמצע התקופה. עוד ובנוסף אציע לפצות את המערערות בסכום של 40,000 ₪ (בערכי היום) בגין הפסדי פנסיה וקצבת זקנה. הפיצוי הנוסף על זה שפסק בית משפט קמא, קרי; ההפרש שבין הפיצוי בגין הפסד השתכרות בשנים האבודות לפי שיטת הידות לבין סכום הפיצוי שפסק בית משפט קמא בראש נזק זה + 40,000 ₪, ישולם בצירוף שכ"ט עו"ד בשיעור של 15.34%.

בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 20770-06-24 ל.ס.ל ואח' נ' מיטל פנחס ואח'

כן אציע שהמשיבות תשאנה בהוצאות בהליך זה בסך 15,000 ₪.

אורלי מור-אל, שופטת

השופטת שלומית יעקובוביץ

אני מסכימה.

שלומית יעקובוביץ, שופטת
אב"ד

השופטת יעל אילני

אני מסכימה.

יעל אילני, שופטת

התוצאה

על דעת כל חברות ההרכב הערעור מתקבל בחלקו.

